

МІЖРЕГІОНАЛЬНА
АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ

КОЛОМІНСЬКІ ЧИТАННЯ

*Матеріали Першого Міжнародного наукового форуму,
присвяченого пам'яті доктора психологічних наук, професора
Наума Львовича Коломінського
м. Київ, МАУП, 28 березня 2007 р.*

Київ 2007

ББК 88.5я43
К61

Редакційна колегія:

Головатий М. Ф., д-р політ. наук, проф. — головний редактор
Коломінська І. А., канд. пед. наук, доц. — заступник головного редактора
Туриніна О. Л., канд. психол. наук, проф. — відповідальний редактор

Відповідальний редактор за випуск В. М. Чирков
(видання здійснене в рамках проекту
“Наукові праці МАУП”)

Коломінські читання: Матеріали Першого Міжнар. наук. форуму,
К61 присвяч. пам’яті д-ра психол. наук, проф. Н. Л. Коломінського, м. Київ,
МАУП, 28 берез. 2007 р. / Редкол.: М. Ф. Головатий (голов. ред.) та ін. —
К.: МАУП, 2007. — 372 с. — Бібліогр. в кінці статей.

ISBN 978-966-608-824-9

У пропонованому збірнику публікуються статті науковців, в яких досліджується широке коло проблем соціальної психології, психології управління та організаційної психології.

Для науковців, викладачів, студентів, а також усіх, кого цікавить розвиток психологічної науки в Україні.

ББК 88.5я43

ISBN 978-966-608-824-9

© Міжрегіональна Академія управління персоналом (МАУП), 2007

ЗМІСТ

Замість передмови	6	Карамушка Л. М., Філь О. А., Терещенко К. В. Особливості розвитку характеристик конкурентоспроможності студентів економічного профілю індустріального технікуму	71
Переднє слово	7	Халамендик В. Д. Він залишиться в нашій пам'яті таким	76
Коломинский Я. Л. Психологическая культура — условие и цель деятельности педагога-психолога	8	Коломінський Н. Л., Львовчкіна А. М. Аналіз впливу екологічного фактора на формування ментальності українців	80
Коломінська І. А. Наукознавча парадигма соціально-психологічних досліджень і розробок професора Коломінського Наума Львовича	16	Женжеруха О. Ж. Громадянське виховання старшокласників — складова цілісного виховного процесу в школі	85
Ложкин Г. В., Волянчук Н. Ю. Качество жизни как психологическая проблема	26	Бондарчук О. І. Соціально-психологічні проблеми вдосконалення управлінської діяльності керівників освітніх організацій в умовах післядипломної педагогічної освіти	89
Балл Г. О. Соціально-психологічні передумови гуманізації суспільних відносин	32	Женжеруха О. Ж. Діяльність учителя у розв'язанні проблеми формування громадянськості старшокласників школи III ступеня	94
Приходько Ю. О. Управління в освіті як провідна проблема у науковій спадщині Н. Л. Коломінського	37	Туриніна О. Л. Реалізація ідей Н. Л. Коломінського у підготовці майбутніх психологів	100
Судаков В. И. Общественная миссия института образования в условиях глобализации	42	Гірник А. М., Саламатов В. О. Q-методологія: організація дослідження та інтерпретація даних	103
Філіппов М. М. Теоретичні і практичні аспекти психофізіологічної підготовки студентів — майбутніх психологів	47		
Швалб Ю. М. Особистісний підхід до визначення стилю управління	52		
Чуприков А. П., Івахненко М. Л. Особливості надання психологічної допомоги дітям, які хворі на аутизм	61		

РЕАЛІЗАЦІЯ ІДЕЙ Н. Л. КОЛОМІНСЬКОГО У ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ ПСИХОЛОГІВ

Коломінські читання — I, 2007, 100–102

Основні напрямки наукової роботи Н. Л. Коломінського полягали у дослідженні соціально-психологічних проблем удосконалення управління закладами освіти, а також професійної підготовки психологів і менеджерів.

Завдяки його багаторічним дослідженням проблеми менеджменту в освіті було визначено, теоретично та емпірично обґрунтовано психологічні компоненти управління в системі освіти, розроблено психограму менеджера освіти, впроваджено особистісно-діяльнісний підхід до управління закладами освіти всіх рівнів, сформульовано цільові й змістовні функції ієрархії системи освіти. Обґрунтовано соціально-психологічні резерви оптимізації професійної підготовки менеджерів освіти, розроблено оригінальну структуру особистості.

Наум Львович створив свою психологічну школу, в якій аспіранти, докторанти та однодумці намагаються сьогодні гідно продовжувати вчення свого вчителя у дослідженні різних соціально-психологічних напрямків.

Нами впроваджується ідея особистісно-діяльнісного підходу у дослідженні особистісно-професійного розвитку майбутніх психологів. Процес розвитку особистості з позиції

особистісно-діяльнісного підходу започаткований ще Л. С. Виготським, Ельконіним, але більш широкого обґрунтування цей напрямок набув у працях Н. Л. Коломінського.

Як методологічний принцип у підготовці майбутнього психолога особистісно-діяльнісний підхід реалізується нами у таких положеннях:

- 1) системотвірним чинником, головною фігурою навчально-виховного процесу у вищому навчальному закладі є особистість студента — майбутнього психолога;
- 2) майбутню професійну діяльність студента-психолога слід розглядати як особистісно-орієнтовану;
- 3) особистісно-діяльнісне співвідношення професії психолога є основою побудови соціально-психологічної моделі особистості майбутнього психолога;
- 4) цілетвірними чинниками, що впливають на соціально-психологічне становлення майбутнього психолога, є особистість педагога, студентська група;
- 5) особистість студента актуалізується у навчально-виховному процесі і водночас формується в ньому як особистість психолога-професіонала;

- 6) вплив міжособистісної взаємодії студента і викладача є основою для формування професійної ідентичності особистості майбутнього психолога через спільну діяльність;
- 7) особливості взаємостосунків у студентській групі слід розглядати як основу становлення особистості майбутнього психолога;
- 8) взаємозв'язок психологічних характеристик особистості та вимог майбутньої професійної діяльності психолога є основою для аналізу змісту, форм і методів психологічного супроводу особистісного становлення майбутнього психолога; розвитку і саморозвитку його особистості, для формування і вдосконалення його практично-професійної діяльності.

На підставі аналізу літератури теоретично обґрунтовано та описано соціально-психологічну модель становлення особистості майбутнього психолога. Вона розглядається як опис комплексу характерних особливостей, який має свою ієрархічну внутрішню структуру. Основний фокус цієї моделі орієнтований на виокремлення соціально-психологічних якостей особистості через осмислення всіх рис у контексті особистісно-діяльного підходу.

Важливим напрямком у дослідженні цієї проблеми стало виявлення впливу міжособистісної взаємодії студента і викладача на формування професійної ідентичності особистості майбутнього психолога. Саме тому при дослідженні цього питання провідну роль було відведено емпіричному дослідженню особливостей наслідування як механізму професійної ідентифікації особистості студента. Наслідування розглядається нами з двох позицій:

- 1) як наслідування конкретному викладачу;
- 2) як наслідування нормам, виробленим викладачами даного вищого навчального закладу.

Крім того, наслідування досліджується у таких формах, як копіювання елементів діяльності та поведінки, притаманних викладачам; як конгруенція — копіювання узгоджених дій викладачів.

Нами отримані деякі емпіричні характеристики професійних установок (цільових, смислових, операційних) — структурних компонентів соціально-психологічної моделі становлення особистості майбутнього психолога.

Наступним напрямком нашої роботи було виявлення впливу особливостей взаємостосунків у студентській групі на особистісно-професійний розвиток майбутнього психолога. Особливу увагу ми приділяли референтності, ступеням і показникам її прояву.

На становлення особистості майбутнього психолога безумовний вплив здійснює ціннісно-орієнтаційна єдність студентської групи, яка проявляється у тому, що стосунки між членами групи мають характер, опосередкований спільною діяльністю. Показником його є міра збігання для членів групи орієнтацій на соціальні цінності спільної діяльності. Саме тому достатньо уваги приділяється дослідженню соціометричного статусу особистості, оскільки ми переконані в його безпосередньому впливі на формування професійних установок майбутнього психолога.

На особистісно-професійний розвиток майбутніх психологів величезний вплив справляє психологічний супровід. Саме тому у наших дослідженнях ми розкриваємо його поетапну структуру: мікро- і макромодулі,

різноманітні форми та інтерактивні методи, що побудовані нами на ідеї особистісно-діяльнісного підходу. За допомогою цих методів ми впроваджуємо ситуації моделювання міжособистісної взаємодії, характерної для професійної психологічної діяльності: тренінги, ділові й рольові ігри, дискусії, “круглі столи”. Особливу увагу ми приділяємо моделюванню, конструюванню не тільки якоїсь реальної ситуації, а й такої, що може бути за теорією сучасної практичної психології. Використання цих методів у практичній діяльності психолога є, на нашу думку, поштовхом для творчого зростання особистості.

Останній напрямок нашої роботи полягає у впровадженні особистісно-діяльнісного підходу при вивченні ефективності процесу професійної підготовки випускників-психологів. У зв’язку з цим ми плануємо проаналізувати труднощі, недоліки, проблеми у практичній діяльності наших випускників, вивчити і врахувати індивідуальні запити, потреби, здібності молодих психологів у післявузівській професійній діяльності. Саме такий шлях психологічного суп-

роводу у процесі особистісного становлення молодого психолога може сприяти досягненню у майбутньому акмеологічного рівня.

Література

1. Коломінський Н. Л. Психологія педагогічного менеджменту: Навч. посіб. — К.: МАУП, 1996. — 176 с.
2. Коломінський Н. Л. Особистісно-діяльнісний підхід у здійсненні блочно-модульного навчання професії: Матеріали Другої Міжнар. наук.-практ. конф. (Донецьк, 3–4 листоп. 1998 р.). — Донецьк: ІПОПП, 1998. — С. 71–72.
3. Коломінський Н. Л. Проблеми оптимізації соціально-психологічного клімату в педагогічному колективі // Освіта і управління. — 1999 — Т. 3, № 2. — С. 75–86.
4. Коломінський Н. Л. Соціально-психологічні проблеми підвищення ефективності професійної підготовки практичних психологів // Актуальные проблемы профессиональной подготовки практических психологов: Сб. науч. тр. Прилож. к журн. “Персонал”. — Вып. 10. — К.: МАУП, 2000. — С. 15–17.